

با ستایش پروردگار

عصر ما ویژگی‌های مربوط به خود را دارد. با پیشرفت سریع فناوری‌های همراه و انفجار اطلاعات، سواد از مفهوم سنتی آن خارج شده است. به این سبب ایجاب می‌کند با نگاهی جامع به انسان، تغییراتی در نظام آموزشی بوجود آید که امکان پرورش انسانهایی با شخصیت متوازن را فراهم کند. شهروندانی را برای زندگی در جهان امروز تربیت کند که درک درستی از جهان پیرامون خود داشته باشند. حرمت انسانها و حقوق دیگران را پاس بدارند و با طبیعت با محبت برخورد کنند.

در آموزش و پرورش قرن جدید، تلقی از سواد تغییر یافته است، و برای سواد مجموعه‌ای از سوادها ضروری برای قرن ۲۱ تحت عنوان سبده سواد مطرح شده است، که سواد علمی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فناوری، اطلاعاتی، بصری، معنوی، چندفرهنگی، بین فردی، جهانی و خود راهبری و ... در این سبده قرار دارند. مشخص است که اصول و مبانی تربیت از دانش محوری به زندگی محوری تغییر جهت یافته است.

با این نگرش رویکرد آموزشی دبستان بهشت برین را اینگونه تعریف می‌کنیم:

ایجاد فرصت یادگیری بر اساس یافته‌های جدید از کاربرد مغز (شناختی) و نقش عملیات شناختی ذهن در یادگیری، و فراهم کردن موقعیت‌های یادگیری مبتنی بر زندگی واقعی.

برای دستیابی به این مهم دیگر رویکردهای آموزشی سنتی مبتنی بر عملکرد معلم پاسخگو نبوده و می‌بایست از رویکردهای مبتنی بر خود دانش آموز و نیز روش‌هایی که در آن خود دانش آموز سازنده دانش خویش است استفاده نمود. بنابراین در مدرسه بهشت برین رویکرد آموزشی دانش آموز محوری و روش‌های تدریس به شرح ذیل می‌باشند.

روشهای تدریس آموزش شناختی شامل:

۱. روش تدریس فرآیندی
۲. روش تدریس مشارکتی
۳. روش تدریس حل مسئله (اکتشافی)
۴. روش تدریس پژوهشی
۵. روش تدریس بحث گروهی

رویکرد دانش آموز محوری

محور برنامه‌های آموزشی مدرسه بهشت برین دانش آموز محوری است. در طراحی درس و آموزش دانش آموز محور، تمرکز از معلم برداشته می‌شود. در این روش به دلیل نگاه مثبتی که دانش آموزان از محیط یادگیری بدست می‌آورند و نوع روابط خود با معلم انگیزه بیشتری برای یادگیری دارند. یکی از اهداف مدل آموزشی دانش آموز محور ایجاد محیطی انعطاف پذیر و فردی برای دانش آموزان است. در سیستم آموزشی دانش آموز محور بیشترین تمرکز روی نیازهای تک تک دانش آموزان است. در این مدل آموزشی معلم باید نخست زمینه آموزشی منحصر به فرد هر یک از دانش آموزان را درک کرده

و پیشرفت دانش آموز را در جهت اهداف آموزشی خاص ارزیابی کند. در این شیوه دیگر معلم آن شخصیتی نیست که در مقابل دانش آموزان بایستد و دانش را به آنها انتقال دهد بلکه دانش آموزان مسئول آموزش خویش می شوند؛ آموزگار و دانش آموز با هم همکاری می کنند و از گذر همین همکاری درباره فعالیت های ترم و مدل ارزیابی آن تصمیم می گیرند. وظیفه دانش آموز این است که به تصمیماتی که توسط خود او و آموزگارش گرفته شده است، پایبند باشد و آنها را تا مقصد نهایی دنبال کند. تک تک دانش آموزان در کلاس درس دانش آموز محور احساس می کنند که مهم هستند، زیرا عقاید و نقطه نظرهای آنها بخش جدایی ناپذیر تجربیات کلاس آنها است. غایت این شیوه آموزشی تربیت دانش آموزان متفکر، دارای تفکر انتقادی در برخورد با مسائل، خلاق و توانا در حل مسائل می باشد که در انتهای این بحث تلاش می شود تا این مفاهیم معنا شوند.

چهار قاعده شیوه آموزش محور شامل ابعاد:

۱- توجه به شناخت و فراشناخت و در بحث شناخت و فراشناخت تلاش بر این است که دانش آموز خود به هدف یادگیری دست یافته و در ساختار ذهن خود بتواند تمام اطلاعات در هر زمینه را به شیوه ای معنادار به هم متصل کند. در همین ارتباط در فضای یادگیرنده محور تلاش می شود دانش آموزان به نوع تفکر و شیوه یادگیری خود بیشتر فکر کرده و حتی به اصلاح شیوه های خود بپردازند. در واقع در این رویکرد هدف، تربیت دانش آموزان فراشناختی است.

۲- انگیزش و هیجان: در زمینه انگیزشی در فضای یادگیرنده محور تلاش می شود تا هم محیط یادگیری دانش آموزان با علائق آنها همخوان باشد تا انگیزه لازم برای یادگیری را بدست آورند؛ ضمناً تلاش می شود تا با تکالیف جالب و معنی دار و مرتبط با جهان واقعی و نیز برانگیختن کنجکاوی دانش آموزان با مثال های کاملاً واقعی در آنها انگیزه درونی برای فراگیری ایجاد کند.

۳- رشدی و اجتماعی: در صورتی می توان از تمام پتانسیل دانش آموز استفاده نمود که به جنبه های رشدی او آگاه بود. در این رویکرد تلاش بر این است تا با در نظر گرفتن جنبه های رشد جسمی، شناختی و هیجانی دانش آموزان زمینه یادگیری حداکثری فراهم گردد. موازی با این مسئله تلاش می شود تا فضای کلاس درس به یک محیط تعاملی تبدیل شود تا حداکثر زمینه برای بروز توانمندی های ارتباطی و افزایش عزت نفس دانش آموزان فراهم گردد.

۴- تفاوت های فردی: دانش آموزان راهبردها، رویکردها و توانایی های متفاوتی در یادگیری دارند که حاصل تجارب و وراثت آنهاست. برای مثال گروهی از دانش آموزان مطالب را از طریق کلامی و گروهی دیگر از طریق تصویر بهتر فرا می گیرند؛ در شیوه آموزشی دانش آموز محور ضمن توجه به این تفاوت ها سعی بر هدایت دانش آموزان در فعالیت های تحصیلی مبتنی بر این توانمندی ها می شود و با تنوع بخشی به فعالیت های یادگیری تلاش می شود فضا برای یادگیری تمام دانش آموزان فراهم شود.

در زمینه انگیزشی در فضای یادگیرنده محور تلاش می شود تا هم محیط یادگیری دانش آموزان با علائق آنها همخوان باشد تا انگیزه لازم برای یادگیری را بدست آورند؛ و نیز تلاش می شود تا با تکالیف جالب و معنی دار و مرتبط با جهان واقعی و نیز برانگیختن کنجکاوی دانش آموزان، در آنها انگیزه درونی برای فراگیری ایجاد کند. برای رسیدن به این اهداف در رویکرد دانش آموز محور قطعا دیگر شیوه تدریس سخنرانی توسط معلم نمی تواند نقش پررنگی ایفا کند. برای دستیابی به اهداف این شیوه تلاش می شود تا از شیوه های تدریس برشمرده شده که در آنها محور فعال بودن دانش آموز است استفاده شود. در ادامه به بررسی این شیوه های آموزشی می پردازیم.

روش تدریس فرایندی (process-oriented teaching)

تدریس فرایندی بر پژوهش ها و تئوری های مربوط به فرایند یادگیری دانش آموزان و کنش متقابل بین خود تنظیمی و نظارت بیرونی بر یادگیری مبتنی است. روش تدریس فرایندی ریشه روان شناختی دارد. روش تدریس فرایندی جزء روش های آموزش شناختی است. عده ای بر این باورند که کاربرد این روشها نشانه توسعه یافتگی نظام های آموزشی و پرورشی است.

تعریف:

تدریس فرایندی یک الگوی آموزشی است که در آن به یادگیرندگان آموخته می شود تا یادگیری مناسب و فعالیت های اندیشمندانه را برای ساختن، تغییر دادن و بکاربردن دانششان در حوزه های خاصی بکار گیرند. تاکید تدریس فرایندی بر انتقال تدریجی کنترل بر فرایند تفکر و یادگیری از عوامل آموزشی (معلم یا دیگران) به دانش آموزان است. هدف تدریس فرایندی ارتقا و تسهیل یادگیری خود تنظیمی است.

اصول تدریس فرایندی

تدریس فرایندی بر ۴ اصل استوار است.

الف- حرکت تدریجی به سمت نظارت دانش آموز بر فرایند یادگیری

ب- تمرکز بر ساختن - دانش (knowledge-building)

ج- توجه به جنبه های هیجانی یادگیری

د- در نظر گرفتن فرایند و نتایج یادگیری به عنوان یک پدیده اجتماعی

مراحل اجرای روش تدریس فرایندی

مرحله نخست : ارائه (معرفی مهارت فرایندی)

مرحله دوم : ارائه فعالیت های مربوط به مهارت فرایندی

مرحله سوم : نتیجه گیری از درس

مرحله نخست : ارائه (معرفی مهارت فرایندی)

مهارتهای فرایندی می تواند شامل مهارتهای زیر باشد :

مشاهده کردن : (Observing) توجه کردن به ویژگی های اشیاء و موقعیت ها با حواس پنجگانه

احساس کردن ، شنیدن، لمس کردن، لبخند زدن ، مزه کردن

اندازه گیری : (Measuring) تاکید بر میزان و اندازه شیئی با اصطلاحات کمی یا مقایسه اشیاء با استاندارد ها.

متر ، حجم ، نیرو ، دما ، جرم و.....

طبقه بندی کردن : (Classifying) مرتبط کردن اشیا و رویدادها با توجه به ویژگی ها. طبقه بندی می تواند شامل:

مکان ، اشیاء، رویدادها ، ایده ها

ارتباط : (Communicating) فرایند توصیف، ثبت و گزارش کردن روشها و نتیج آزمایشی به دیگران.

شفاهی، نوشتاری، یا نمودار ، سازماندهی ایده ها با استفاده از بازنمایی های کلامی، نمودار و دیداری ، سولات ریاضی

استنباط : (Inferring) تبیین یک شیئی یا رویداد خاص

پیشبینی : (Predicting) پیشبینی یک رویداد در آینده بر اساس اطلاعات گذشته یا گسترش اطلاعات

تفسیر (Interpreting) : تفسیر داده ها ، معنا دادن به اطلاعات یا داده ها تعریف شده است . مهارت تفسیر داده ها

مستلزم توانایی سازمان دهی داده ها و ارائه آن ها در قالب یک الگوی معین است.

الگو سازی :الگو ، نحوه کار سیستم را روشن می سازد . گرچه ، امکان ندارد همه آن چه را که در واقعیت صورت می

گیرد نمایان می سازد . روی هم رفته ، الگو ساده تر از سیستم واقعی است.

آزمایش کردن : (Experimenting) آزمایش کردن ترکیب کردن چند عامل یا مجموعه دانشی است تا میزان سود

مندی دیدگاه ها و راه حل ها مشخص شود.

بررسی فرضیه ها از طریق دستکاری و کنترل متغیرهای مستقل و توجه کردن به اثرات متغیرهای وابسته. تفسیر و ارایه نتایج به شکل گزارش طوری که دیگران قادر به تکرار آن باشند.

پرسشگری : (Inquiry) مهارت های لازم برای انجام دادن فرایند تفکر علمی یا سیستماتیک

پرسشگری شامل مواردی چون سوال پرسیدن، قالب بندی روشها، جمع آوری داده ها ، ترسیم و نتایج بر اساس داد ها در بر می گیرد

مرحله دوم : ارائه فعالیت های مربوط به مهارت فرایندی

تقسیم دانش آموزان به گروه های کوچکتر

سرزدن به دانش آموزان در طی فعالیت

ارزشیابی موفقیت ها

برای ارزشیابی موفقیت ، اطلاعات مشاهده ای معلم کافی است.

مرحله سوم : نتیجه گیری از درس

در این مرحله تلاش می کنیم تا آن چه را انجام داده ایم جمع بندی کنیم . نتیجه گیری یا جمع بندی درس را می توان با ارائه یک گزارش یا بخشی کوتاه انجام داد

مزایای استفاده از روش تدریس فرایندی

-بر مبنای کارکرد تفکری انسان بنا شده است

-ذهن یادگیرنده را اخلاق و نظام دار بار می آورد.

-برای دانش آموزان جذاب است.

-به پرورش همه جانبه نیروهای فکری دانش آموزان می انجامد.

-نتایج حاصل از کاربری این روش بر سایر روش های تدریس برتری نشان داده است.

-بر میزان و مقدار انتقال آموخته ها می افزاید.

-به تعمیق و تعمق بیشتر دانش و کارایی عملی آموخته ها می انجامد.

-اعتماد به نفس را پرورش داده و به میزان آن می افزاید.

آموزش به کمک بحث گروهی به فراهم آوردن موقعیتی گفته می شود که در آن یادگیرندگان به همدیگر یا با معلم به گفتگو می پردازند، تا اطلاعات اندیشه ها و عقاید را با هم مبادله کنند یا به کمک همدیگر به حل مسائل پردازند. می توان گفت این شیوه روشی برای به تحریک و به چالش کشیدن نگرش ها، باورها و پرورش مهارت های میان فردی می باشد. تمام دانش آموزان در این شیوه آموزشی نقش فعالی ایفا می کنند و معلم در نقش تسهیل کننده بحث به گونه ای عمل می کند که بحث در بین تمام دان آموزان در جریان باشد، نه فقط بین گروهی خاص. ضمناً در این شیوه مهارت های بین فردی مهمی چون گوش دادن به صحبت های دیگران، تحلیل دیدگاه های مخالف دیدگاه خود، رعایت حق آزادی افراد دیگر و واری انتقادی درک و فهم و نگرش دیگران حاصل می شود. این روش در مدرسه هم در گروه های کوچک و هم در کل کلاس اجرا می گردد.

روش تدریس اکتشافی

به اعتقاد مدافعان این روش دانستن یک فرایند است نه فراورده. روش تدریس اکتشافی که در برخی از منابع به روش پژوهشگری نیز معروف است به کمک دانش آموز می آید تا خود بیندیشند و دانش را کشف کند. در این شیوه نیز معلم خود مستقیماً موضوع های درسی را به دانش آموز آموزش نمی دهد، بلکه آنان را برمی انگیزد تا خودشان به کشف و ساختن دانش پردازند. در این شیوه معلم تنها صورت مسئله را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد و شرایطی را فراهم می آورد تا خود آنان اجزای تشکیل دهنده مسئله، روابط بین اجزا و نیز راه حل و جواب مسئله را بیابند. مشخص است که در این مسیر دانش آموزان فعال بوده و با آزمایش، تجربه، بحث و تحلیل، تحقیق کتابخانه ای و ... یاد می گیرند.

روش تدریس بارش فکری

یکی از مهمترین شیوه های آموزشی دانش آموز محور روش بارش فکری است که بر مبنای استفاده از دیدگاه ها و نظرات دانش آموزان است. در این روش درباره یک مسئله که ترجیحاً دارای پاسخ بسته نمی باشد از دانش آموزان سوال می شود و از آنها خواسته می شود تا بدون زیر سوال بردن نظر دیگران پیشنهاد خود را ارائه دهند. مشخص است که در این شیوه انعطاف پذیری، تفکر خلاق، تفکر انتقادی و احترام به نظر دیگران رشد پیدا می کند. در این شیوه مهارت معلم در تشویق دانش آموزان به بیان افکار و نظرات خود بسیار با اهمیت است.

روش تدریس مشارکتی

روش مشارکتی در تدریس به روشی گفته می شود که یادگیرندگان در گروه های کوچک به روی موضوع یا پروژه خاصی کار می کنند و برای دستاوردهای جمعی شان مورد تشویق قرار می گیرند. این شیوه مشابه بازی فوتبال یا والیبال است که بسته به تلاش فرد فرد دانش آموزان و کمکشان به یکدیگر، عملکرد کل گروه را تحت تاثیر قرار می دهد. این شیوه تدریس به دو روش مبتنی بر پروژه و مطالعه گروهی انجام می گیرد. در روش مبتنی بر پروژه دانش آموزان بروی یک پروژه در قالب های مختلف برای مدت طولانی کار می کنند و در انتها نتیجه کار بصورت یک ایده، آزمایش، فیلم و یا هر خروجی دیگر ارائه می شود. در روش مطالعه گروهی دانش آموزان تلاش می کنند تا موضوع های مشخص علمی و مهارت های تحصیلی را بیاموزند.

همانگونه که می توان از شیوه های تدریس برشمرده شده در بالا استنباط کرد، هدف آموزش قرن بیست و یکم صرفا پر کردن ذهن دانش آموزان از انواع اطلاعات مختلف نیست، بلکه سیستم آموزش و پرورش در تلاش است ضمن آموزش مباحث مهم مهارت های اساسی زیستن در قرن جدید را که توانایی حل مسئله، تفکر انتقادی، تفکر خلاق است به دانش آموزان بیاموزد. در مبحث انتهایی به توضیح این سه توانمندی خواهیم پرداخت.

- حل مسئله: حل مسئله یعنی یافتن راه حلی مناسب برای رسیدن به هدف. اگر چه رشته های مختلف دانش بشری و موقعیت های متنوع زندگی مسائل گوناگونی را پیش روی انسان قرار می دهد، با این حال هنوز می توان یک رشته اصول کلی را در نظر گرفت که تقریبا در همه نوع مسائل انسانی قابل کاربرد است. حل مسئله از ۵ مرحله تشکیل شده است که شامل تشخیص مسئله، تعریف اهداف، کشف راه حل مسئله، عمل کردن و بازنگری در مورد هدف و فرایند تشکیل می شود. سرتاسر فضای کلاس های دانش آموز محور و نیز مبنای تمام شیوه های تدریس این رویکرد آموزشی یادگیری و تمرین حل مسئله می باشد.

- تفکر انتقادی: این نوع تفکر در بردارنده تفکر اندیشمندانه، بارورانه و نیز ارزیابی شواهد است. در قرن جدید در تمام زمینه ها ما دائم با پیشنهادات گوناگون روبرو هستیم. تنها توانمندی که می تواند به ما کمک کند تا در میان این پیشنهادات متنوع بهترین را انتخاب کنیم تفکر انتقادی است. در این نوع تفکر، درک و فهم و درک مسائل، تشخیص و تحلیل سوال ها، کاربرد منطق، تفکر درباره اعتبار منابع و طرح سوال و پاسخگویی به آن نقشی اساسی ایفا می کنند.

- تفکر خلاق: دانش آموز خلاق مسائل را از زاویه های گوناگون بررسی می کند و می تواند برای مسائل مختلف راه حل های متنوع و بدیع بدست دهد. در شیوه آموزش معلم محور که همیشه سوال و جواب سوال مشخص و از پیش آماده است، این توانمندی نه تنها رشد نمی کند بلکه متاسفانه کم کم از بین می رود. در کلاس های مدرسه ای که بر اساس رویکرد دانش آموز محور اداره می شود، کمتر شاهد سوال و جواب های ثابت هستیم، بلکه بجز در مسائل مهم و اساسی فضا برای بیان دیدگاه های خلاقانه دانش آموزان باز بوده و دانش آموزان می توانند حتی نظرات خود را در آزمایشگاه اجرا کرده و نتیجه فکر خود را در عمل مشاهده کنند.

واحد آموزش بهشت برین